

GDO'LU MISIRLARA İTİRAZ İÇİN SON GÜN 14 EYLÜL

GDO'ya Hayır Platformu bugün bir basın toplantısı düzenleyerek Biyogüvenlik Kurulu,nun hayvancılık sektörünün yem amaçlı kullanılmak üzere ithal etmek istediği genetiği değiştirilmiş (GD) Bt11, DAS 1507 ve DAS 59122 mısıır çeşitleri hakkında Risk ve Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Komitelerine hazırlattığı bilimsel raporları, Türkiye Biyogüvenlik Bilgi Değişim Mekanizması web sayfasında yayınlayarak, kamuoyunun görüşüne sunduğunu, 14.9.2011'e kadar (bu gün dahil) internetten itirazların yapılmasının hayati önem taşıdığını açıkladı. GDO'YA HAYIR PLATFORMU tarafından yapılan açıklamada tüm ülkenin bu ürünlere karşı tepkisinde hassas davranması gerektiği vurgulandı.

GDO'ya Hayır Platformu bugün bir basın toplantısı düzenleyerek Biyogüvenlik Kurulu,nun hayvancılık sektörünün yem amaçlı kullanılmak üzere ithal etmek istediği genetiği değiştirilmiş (GD) Bt11, DAS 1507 ve DAS 59122 mısıır çeşitleri hakkında Risk ve Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Komitelerine hazırlattığı bilimsel raporları, Türkiye Biyogüvenlik Bilgi Değişim Mekanizması web sayfasında yayınlayarak, kamuoyunun görüşüne sunduğunu, görüşlerin 14.9.2011'e kadar (bu gün dahil) internetten yapılabileceği bildirildi.

Görüş sayfasına <http://www.tbddm.gov.tr/Home/GeneComments/GeneCommentEntry.aspx> adresinden doğrudan ulaşabiliri formu doldururken aşağıdaki örnek itirazdan yararlanabilirsiniz. Formu doldururken Gen başlığına izin için görüşülen ürünlerin kodlarını yazabilirsiniz (Bt11, DAS 1507, DAS 59122)

Formu gönderme konusunda sorun yaşıyorsanız, konu başlığına yine Bt11, DAS 1507, DAS 59122 yazarak aşağıdaki uzman adreslerine e mail atabilirsiniz.

yardimci@veterinary.ankara.edu.tr,
mburak@tagem.gov.tr,
ahmeta@kkgm.gov.tr,
akcelik@science.ankara.edu.tr,
rsahin@cob.gov.tr,
hasan.irmak@saglik.gov.tr,
hirmak@hotmail.com,
tanzer.erdem@sanayi.gov.tr,
severm@dtm.gov.tr,
sabrikiris@gmail.com,
sabrikiris@hotmail.com

Başvuru için yarın (14.9.2011'in son gün olduğunu tekrar hatırlatıyoruz)

İTİRAZ METNİ...

Bt11 mısıır çeşidinin Lepidoptera mısıır kurtlarına (*Ostrinia nubilalis* ve *Sesamia nanogriodines*) dayanıklı ve glifosinat amonyum herbisitine tolerant olduğu belirtilmektedir. Diyelim ki, “Bt11 sadece ve sadece Lepidoptera takımı için geliştirilmiş, biyolojik yapıları farklı diğer böcek takımları üzerinde negatif bir etkisi yoktur.” Peki, mısıır bitkisine zarar veren Lepidoptera mısıır kurtları (*Ostrinia nubilalis* ve *Sesamia nonagrioides*) için geliştirilen Bt11 GD Mısıır çeşidi, Lepidoptera takımına ait diğer böceklerle karşı etkisiz midir? Yani Bt11'i ısırın ya da emgi yapan *O. nubilalis* ve *S. nonagrioides* ölürken diğer Lepidoptera üyeleri ölmemekte midirler? Bt11'i geliştiren şirket Lepidoptera'nın 126 familya ile 174.250 türü içeren böceklerini de incelemiş midir? Bu takım içinde “zararlı” denen böceklerle beslenen predatörler yok mudur? Bt11 onlar için de bir “zehir” değil midir? Kaldı ki, arıların bile GDO'lu bitki polenlerinden etkilenebileceğini bilim insanları söylemektedirler, diğer böcek takım üyelerinin Bt11 mısıır ya da pamuğundan etkilenmeyeceğinin garantisini hangi şirket hangi verilere dayanarak verebilmektedir?

Raporunuzda Cry1Ab proteini içeren mısıır ile beslenen farelerde kısırlılıkta artış, ancak genetiği değiştirilmemiş mısıır

tüketen farelerde de ölüm oranının çok daha yüksek olduğu belirtilmekte ve bu konuda daha ayrıntılı araştırmaların yapılması önerilmektedir (Velimirrov ve ark, 2008). Bu saptama elma ile armudun ya da sap ile samanın birbirine karıştırıldığı bir paragraftır. Zira,

1) Ölüm oranının yüksekliği neye göresaptanmıştır? GDO'suz mısır yiyenlerde ölüm oranı daha çok, GDO'lu mısır yiyenlerde daha az. Yani parametre GDO mu? GDO'lu mısır üretimi dünya üzerinde 10 yıldır yapılıyor, daha GDO'lu mısır ortada yok iken yani mısırın ekildiği, taşındığı, depolandığı, tüketildiği dünyanın her bir yerinde, fareler binlerce yıldır mısır yemekteler. Bunlardaki ölüm oranı yüksekliği GDO'lu mısır keşfedildikten sonra mı ortaya çıkmış? Burada büyük bir tutarsızlık ve saçmalık var. O zaman denilebilir ki, “GDO'suz ürün yiyen canlılar (hayvanlar, insanlar) daki ölüm oranı GDO'lu ürün yiyenlerden daha çoktur?” Ömrümüzü uzatmak için GDO'lu mısır mı tercih etmeliyiz?

2) Bu paragrafta “kısırlılık kusuru” başka bir konu, başka bir kusur ile maskelenmeye çalışılmaktadır. GDO'lu mısır, fareleri kısır yapmakta ama GDO'suz Mısır yiyen farelerde ölüm oranı GDolu mısır yiyen farelerden daha fazladır denmekte. Bu nedenle GDO'suz mısır yiyerek ölme riskinizi yükselteceğinize GDO'lu mısır yiyerek ölüm riskinizi azaltın ama kısır olun gibi bir anlam çıkmıyor mu? Burada kesinlikle bir saptırma olduğu bellidir. Bu paragrafın hedef şaşırtmaktan başka bir anlamı yoktur. Konu GDO olunca zaten olay tamamıyla böyle kelime oyunlarına dökülmektedir!

Söz konusu GD mısır çeşitlerinin tamamına haşerelere direnç ve herbisite (yabancı ot ilacı) tolerans sağlayacak genler aktarılmıştır. Bugün küresel ölçekte ticarete konu olan tarım ürünlerinin (mısır, soya, kanola, pamuk) hemen hemen tamamında genetik yapı bu amaçlarla değiştirilmektedir. Değişimin amacı kamuoyuna, tarım ilacı kullanımının azaltılması, çevre kirliliğinin önüne geçilmesi ve daha güvenli gıda üretimi olarak sunulmaktadır. Bitkinin haşereye direnç sağlaması amacıyla tohumun içine bir toprak bakterisinden izole edilen ve toksin (zehir) salgılayan gen aktarılmakta, haşerelere karşı tarım ilacını bitki kendi içerisinde ve tüm dokularında üretmektedir. Genetik değişimin yaklaşık yüzde 80'lik bölümü ise bitkilerin herbisite toleransını geliştirmek üzere yapılmaktadır. Bunda da tohuma yine bir toprak bakterisinden gen aktarılmaktadır. Bu genin ürettiği protein sayesinde bitki, birlikte kullanılması şart koşulan tarım ilacından etkilenmemektedir. Bu rahatlık çiftçinin daha fazla tarım ilacı kullanmasına yol açmakta, zaman içinde direnç kazanan yabancı otlar için de gittikçe artan oranlarda tarım ilacı kullanılmak zorunda kalınmaktadır. GD tohumla yaygın üretimin yapıldığı pek çok ülkede süper yabancı otlar tarım alanlarını işgal etmeye ve bunların bir kısmında çok toksik oldukları ve çevreye son derece zararlı oldukları için yasaklanmış tarım ilaçları yeniden kullanılmaya başlamıştır. Dolayısıyla bu ürünler üzerinde daha fazla ilaç kalıntısı bulunma riski her zaman vardır.

Her ne kadar haşerelere dirençli bitkilerde tarım ilacı kullanımı bir miktar azalsa da GD ürünlerin büyük çoğunluğunun herbisite toleranslı olduğu düşünüldüğünde tarım ilacı kullanımındaki artış çok daha fazla olmaktadır. Sonuçta, çevre daha çok kirlenmekte ve bu toksik (zehirli) kimyasallar GD ürünleri tüketen canlıların bünyesinde tespit edilmektedir.

GD tohumları üreten ve sayıları bir elin parmaklarını geçmeyen çokuluslu şirketlerin, aynı zamanda dünyanın en önde gelen tarım ilacı üreten şirketleri oldukları dikkate alındığında, GD tohumlarla tarım ilacı kullanımının düşmesini beklemek mantıken de doğru olmayacaktır.

GD mısır çeşitleriyle ilgili olarak hazırlanan bilimsel risk değerlendirme raporlarında, ek bilgi olarak sunulan, GD ürünlerle tarım ilacı kullanımının azalacağı, çevrenin kirlenmeyeceği ve güvenli gıda sağlanacağı görüşüne kesinlikle katılmıyorum.

Bilimsel risk değerlendirme raporlarında risk analizi ve değerlendirmelerin, ithalatçı firmalarca dosyada sunulan belgeler, risk değerlendirmesi yapan kuruluşların (Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi-EFSA, Dünya Sağlık Örgütü-WHO, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü-FAO, Birleşik Devletler Gıda ve İlaç Dairesi-FDA) raporları ve bilimsel araştırmaların sonuçları göz önünde bulundurularak yapıldığı belirtilmektedir. GD tohumlar, doğal yolla gerçekleşmeyecek şekilde, laboratuvar ortamında ileri teknoloji kullanılarak bir mikroorganizma geninin aktarılmasıyla elde edilmektedir. Bu nedenle bu tohumlar, teknoloji ürünü kabul edildiğinden patenti şirketlere ait olmakta, fikri mülkiyet hakkı çerçevesinde yapılan lisans anlaşması çerçevesinde kullanıcılara sunulmaktadır. Lisans anlaşmaları ilk başlarda, GD tohumlarla yetiştirilen ürünlerden tohum alınmasını engellemek, çiftçileri her yıl bu şirketlere bağımlı kılmak amacı ile düzenlenirken, 2000'li yılların başlarında ABD üniversitelerinin yürüttüğü bağımsız araştırmaların

yayımlanmaya başlayan sonuçları GD tohumlarının genetiği değiştirilmemişlere göre daha verimsiz olduğu, daha fazla tarım ilacı kullanımı gerektirdiği ve sağlık açısından önemli riskler oluşturabileceği yönünde olunca biyoteknoloji şirketleri lisans anlaşmalarının içeriğini derhal değiştirmişlerdir. Buna göre artık GD tohumlar bağımsız araştırmalarda kullanılamamakta, ancak biyoteknoloji şirketinin kontrolünde araştırmalar yürütülmekte, buna rağmen şirketin beğenmediği sonuçlar yayımlanamamaktadır. Bu durum “Scientific American” dergisinin Ağustos 2009 sayısında yer alan editorial yazısında açıkça belirtilmektedir: GDO’ların olumsuzluğunu belirten Amerikan üniversitelerinin çalışmaları dağlar gibi yığılmıştır, ancak lisans anlaşmalarındaki kısıtlamalar nedeniyle bu sonuçlar kamuoyu ile paylaşılamamaktadır.

Bu veriler ışığında, bilimsel risk değerlendirme raporlarında adı geçen EFSA, WHO, FAO ve FDA’nın bilimsel değerlendirmelerine esas raporlar, biyoteknoloji şirketlerinin hazırladığı ya da hazırlattıkları raporlardır. Bağımsız bilim insanlarının çalışmaları lisans anlaşmalarıyla engellenmiş olup sınırlı sayıda bağımsız bilimsel değerlendirmeler mevcuttur. Bağımsız bilim insanlarının biyoteknoloji şirketlerinin raporları üzerinde yaptıkları çalışmalar, bu raporların yanlı olduğunu, gerçeği tam olarak yansıtmadığını ortaya koymaktadır. Biyoteknoloji şirketlerinin yaptığı ya da yaptırdığı çalışmaların yanlışlıklarını ortaya koyan bilim insanları üniversitelerinden arttırılmaya çalışılmaktadır. EFSA, WHO, FAO ve FDA gibi kurumlar bağımsız kurumlar olup sadece siyasilerden bağımsız, ama biyoteknoloji şirketleriyle son derece iç içe kurumlardır.

GD üç mısır çeşidi ile ilgili olarak düzenlenmiş bilimsel risk değerlendirme raporlarına genel hatlarıyla baktığımızda, bahse konu GD ürünlerin besin içeriği açısından genetiği değiştirilmemiş olan emsallerinden farklı olmadığı, biyoçeşitlilik, insan ve hayvan sağlığı açısından herhangi bir olumsuzluk içermedikleri belirtilmektedir. Ancak, raporların “Risk Yönetimi” bölümünde yer alan “GD ürünlerin kaza ile ve/veya sabotajla büyük ölçekte çevreye yayılması durumlarında alınacak hızlı ve kapsamlı önlemlerin Ulusal Afet Planlarıyla ilişkilendirilerek değerlendirilmesi ve planlanması” görüşü bile bu ürünlerin hiç de masum ve güvenilir olmadıklarını göstermeye yeterlidir.

GD Bt11 mısır çeşidiyle ilgili olarak hazırlanan bilimsel risk değerlendirme raporunda diğerlerinden farklı olarak “Bilimsel Komite, ... özellikle son yıllarda yapılan bazı araştırmalarda beslenme açısından risklerin olabileceği yönünde bulgulara rastlanması nedeniyle, bu alanlarda tam güvenilirlik için daha ayrıntılı araştırma yapılmasının gerekli olduğu sonucuna varmıştır.” görüşünün yer alması, GDO karşıtlarının yıllardır ortaya koyduğu ve savunduğu görüşlerinin ne denli doğru olduğunu kanıtlar niteliktedir.

GD üç mısır çeşidiyle ilgili olarak ortaya konan bilimsel sosyo-ekonomik değerlendirme raporlarında da oldukça önemli saptamalarda bulunmaktadır. Öncelikle, her ne kadar yem amaçlı kullanılmak üzere üç GD mısır çeşidinin ithal edilmek istenmesine karşın, Bilimsel Komite bunların yasa dışı ekimine müsaade etmeyecek tedbirlerin alınmasını ve çok sıkı bir denetim altında bulundurulmasını istemektedir. Ancak, GD tarım ürünlerinin ekimine ülkelerin nasıl izin verdikleri araştırıldığında, biyoteknoloji şirketlerinin bu ülkelerin bir kısmında fiili olarak GD tohumla tarım başlattıktan sonra resmîyete kavuşturdukları görülmektedir. 2006 yılında çıkarılan Tohumculuk Yasasıyla yasaklanmış olmasına karşın, Polonya’da her yıl 3.000 hektar alanda GD tohumla tarım yapıldığı belirtilmektedir. Yem amaçlı da olsa, GD mısırların sınırlarımızdan içeri girdikten sonra tarımsal üretimde kullanılmasını yüzde 100 önlemek mümkün olamayacaktır.

Raporların “Halk Sağlığı Açısından Değerlendirme” başlıklı bölümlerinde GDO’larla ilgili olarak yer alan “Literatür incelendiğinde bazı araştırmalar transgenik (GD) DNA’nın memelilerin bağırsaklarında sindirileceğini gösterirken son zamanlarda yapılan bazı araştırmalar, besinler yoluyla alınan transgenik DNA’ların sindirim sisteminde sindirilmediğini hücrelere kadar taşınabileceğini göstermiştir. İtalya’da 2006 yılında yapılan bir araştırmada marketlerden elde edilen süt örneklerinde GD yemlere ait DNA’ya rastlanıldığı bildirilmiştir. Yine aynı çalışmada, pastörizasyon işleminin transgenik DNA’nın yıkımına da sebep olmadığı rapor edilmiştir. Kanada’da 2011 yılında yapılan bir çalışmada ise hamile olmayan ve hamile olan kadınlar ile fötüslerinde CryAB1 toksinine rastlanıldığı bildirilmiştir. Özellikle yapılan bu çalışmada, GD gıdaların halk sağlığı açısından daha iyi incelenmelerinin gerektiğini ortaya koymaktadır.” şeklindeki saptamalar, GD ürünlerin ne olup ne olmadıklarını şüpheye yer vermeyecek şekilde ortaya koymaktadır.

Bilimsel sosyo-ekonomik değerlendirme raporlarında ayrıca; CryIAb proteini içeren GD mısır ile beslenen sıçanlarda

karaciğer ve böbrek rahatsızlıklarının görüldüğü ve farelerde kısırlığa yol açtığı belirtilmektedir. Raporlarda; herbisite direnç geni aktarılan bitkilere kullanılan tarım ilacının kullanımı sonrasında bitkilerde ilaç kalıntısı bıraktığından insan sağlığı açısından durumun yeniden değerlendirilmesi gerektiği, bu geni taşıyan transgenik soya ve mısırla beslenen hayvanların et ve ürünlerinde kalıntı yaptığı, insan hücre hatlarında yapılan bir çalışmada glifosinat herbisitinin hücrelerde toksik etki yaptığının görüldüğü çarpıcı bir şekilde vurgulanmaktadır.

Bilimsel komitenin, “Yaklaşık 30 yıllık bir teknolojinin sonucu olan GDO içeren ürünlerin insan ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin henüz somut olarak ortaya konulmamış ve gözlemlenememiş olması, bu tür ürünlere ihtiyatla yaklaşmayı ve bu konuda alınacak tedbirleri üst sınırdan tutmayı gerekli kılmaktadır.” saptamasını son derece önemli buluyoruz. Zira bu açıklama, komitenin en azından GDO’nun hayvanlar üzerindeki olumsuz etkilerini kabul ettiğini göstermektedir. Bir riskin varlığı kabul edildiğine göre ihtiyatlılık ilkesi çerçevesinde GD ürünlerin ülkemize girişine engel olunmalıdır.

Komitenin, oran konulmaksızın GDO içeren tüm ürünlerin etiketlenmesi, bu ürünlerle beslenen hayvanlardan elde edilen ürünlerin etiketlerinde GD yemle beslendiği ibaresinin bulunması önerisi önemli bir saptama olmakla birlikte GDO mevzuatının uygulamaya konduğu Ekim 2009’dan bu yana hiçbir üründe GDO’ların etikette belirtilmemesi, bilimsel komite önerilerinin uygulanmasında ne derece ciddiyet gösterileceği akıllarda soru işareti yaratmaktadır. AB’de GDO içeren her ürün zaten GDO’ludur diye etiketlenmektedir. Ancak kazara bulaşma söz konusu ise ve teknik açıdan GDO kullanımı zorunluysa eşik değer kullanılmaktadır. Yine de yığınla zararı saptanmış olan GDO’nun ülkemizin sınırlarından içeri girmemesi en büyük dileğimdir.

Komite, GD mısırların geleneksel ürünlerimize oranla daha ucuz olmasının yabancı tekeli oluşturacağı, rekabet şartlarının oluşturulabilmesi ve sosyo-ekonomik yapının muhafazası için yerli mısır üretiminin ve üreticilerin desteklenmesinin şart olduğunu belirtmektedir. Ancak, mevcut tarım politikalarımız çerçevesinde 2008 yılından bu yana mısıra verilen prim 4 kuruşa sabitlenmiştir. Ekim alanlarının yüzde 90 ve üzerinde GD tohum kullanan ülkelerin mısır verimiyle karşılaştırıldığında ülkemizin birim alandan aldığı verim diğer ülkelerin üzerinde sadece ABD ve Kanada’nın gerisindedir. Ancak bu noktada mısırın anavatanının Orta Amerika olduğu unutulmamalıdır.

Hayvancılığımızın gelişmesinin yem tüketimi üzerinde baskı yaratacağı açıktır. Ancak bu durumda, GD mısır ithalatının değil, bedava yem kaynağı meralarımızın ön plana çıkarılması gerekmektedir. Yapılması gerekenler belliyken 17.8.2011 tarihli Resmi Gazete’de (RG) yayımlanan 648 sayılı KHK ile İmar Yasası’na eklenen “Ek Madde” ile meralarımızın amaç dışı kullanımına olanak sağlanmıştır. Tedbir almak yerine ithalata yönelinmesi konusu, 6.9.2011 tarihli RG’de yayımlanan “Yerli Ürün Kullanılması” genelgesi ile de ters düşen bir durumdur.

Böylesine önemli zararların saptanmasına karşın, hayvancılık sektörünün mısıra ihtiyacı olmasından bahisle GD mısır çeşitlerinin ithaline onay verilmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Ülkemizin GDO’lara değil, kendine yeterliliği hedefleyen bilinçli tarım politikasına ihtiyacı vardır. Şu anki uygulanan politikalar ülkemizi GDO’lara muhtaç edecek politikalardır.

Bilimsel sosyo-ekonomik raporların kimi kısımlarında mısır fiyatlarının artışıyla ilgili olarak biyodizel üretiminde kullanılması örneği kullanılmıştır. Mısır bu alanda etanol ya da diğer adıyla biyobenzin üretiminde kullanılmakta olup, bu tabirlerin ya da biyoyakıt genel tabirinin kullanılması daha doğru olacaktır. Komitelerin hazırladığı tüm raporlar neredeyse tamamıyla aynı olup imla hataları da aynı şekilde devam ettirilmiştir. Ayrıca GD Bt11 mısır çeşidinden raporun bir yerinde “Bt11 soya” olarak bahsedilmiştir. Bu şekildeki hataların düzeltilmesi, bilimsellik ve ciddiyet açısından önem arz etmektedir.

Bilimsel komite/komiteler tarafından hazırlanmış bilimsel raporlarda yer alan böylesine önemli GDO olumsuzlukları karşısında Biyogüvenlik Kurulu’nun üç GD mısır çeşidine izin vereceğini ummuyorum. GDO tüketmek istemiyorum, GDO ile beslenmiş hayvanların ürünlerini tüketmek istemiyorum.